

ביאורים

בעומדו מול משבר יהודי תימן, מאיר הרמב"ם את עיניהם ומפיה בהם תקווה. כשעמדו יהודי תימן מול המשבר הגדול שתקף אותם, נחלשה דעתם ונחלשה עמידתם באמונתם. הספקות, הצרות והחולשות היו מנת כוסם. זאת משום שבעתות משבר נראה שהשתנה המצב לרעה בצורה מוחלטת בלא יכולת להחזירו לטוב.

הצרות מביאות לחולשה נוספת, והיא החשיבה שהצרות נובעות מהיותנו חלשים וקטנים, ועקב חולשתנו האויבים פוגעים בנו. הרמב"ם מוסיף ואומר, שאויבינו מנסים לשוברנו בשתי דרכים, לוחמה פיזית ולוחמה רוחנית, והאחרונה היא המחוכמת יותר.

הרמב"ם מתייחס לשתי החולשות ועונה: ראשית, עובדה היא שכבר היו צרות נוראיות ממנינים שונים שכאלו! "...כְּעִמְלֶק וְסִיסְרָא וְסַנְחַרִּיב וְנְבוֹכַדְנֶצַּר וְטִיטוּס וְאַדְרִיָּנוֹס". ולכן גם מי שנראה שינצח אותנו וישבור אותנו - בעבר כבר גברנו עליו וניצחנו אותו, ולכן אין צורך להישר מהמאורעות הקשים.

וביחס לחולשה השנייה - הרמב"ם מסביר לנו שהצרות האלו קורות, מפני שאנחנו עם שזכה במתנה יקרה שאין ראוי לה - התורה. ולא בגלל זכותנו זכינו בה, שהרי "לא מְרַבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חֶשֶׁק בְּכֶם" [דברים ז, ז]. אלא שבגלל מתנה זו אויבנו מקנאים בנו, ודווקא הייחודיות והגדלות שלנו גורמות את הצרות, ולא קטנותנו.

ידיעת החוסן והניצחון מהעבר, והבנת הייחודיות והגדלות - מביאות למוכנות, רצון ומסירות להתמודד מול כל משבר, ולנצח.

הרחבות

• סיבת האנטישמיות

התְּקוּמָמוּ כָּל הָאֲמוּת עֲלֵינוּ בְּעִבּוּרָה עַל צַד קְנָאָה וְרָשָׁע. לפי הרמב"ם, הסיבה לשנאת האומות את עם ישראל היא הקנאה. עם ישראל ניחן במעלות רבות ולכן האומות מקנאות בנו.

במהלך הדורות רבים מרבותינו דנו בשאלה זו: מדוע אומות העולם שונאות לישראל? מהי סיבת האנטישמיות? האם אפשר למצוא סיבה אחת שהיא הגורמת לכל התפרצויות השנאה במהלך הדורות?

המהר"ל מסביר שאומות העולם מתנגדות לישראל מעצם מהותם. מהות עם ישראל היא הקודש, המוסר והרוחניות, ולעומת זאת מהות הגויים היא החומריות והשקיעה בענייני העולם הזה. זו הסיבה שהגויים מרגישים (גם לא במודע) ניגוד חזק לעם ישראל, ובשלו פורצת השנאה והאכזריות הנוראה [נצח ישראל פרק יד, ד"ה 'אך אם']. (להרחבה עיין בנצח ישראל פרק לד ד"ה 'וביאור עניין', בגבורות ה' פרק סד, ובמאמר דעת אלוהים ד"ה 'השנאה לישראל').

הרב קוק מוסיף ומבאר את דברי המהר"ל. הניגוד בין ישראל לשאר האומות גורם לגויים להרגיש שעם ישראל בא לשנות ולמחוק אותם. הסיבה לכך היא שהרוחניות של ישראל מאיימת על הגשמיות והחומריות של הגויים וסותרת אותם. לעתיד לבוא עם ישראל יגלה לעולם שהמוסריות שאותה הוא מייצג איננה סותרת את החומריות ואת החיים בעולם הזה, אלא מעלה ומקדשת אותם. כשיראו הגויים שהמוסריות מוסיפה רק עונג ושמחה לחיים, ממילא ירצו להידבק בעם ישראל ובשאיפותיו, ויפסיקו להתנגד לו [עיין אורות ישראל ה, טו].

וְעַתָּה, אַחֲיֵינוּ, רְאוּי לְכַלְכֵּם שֶׁתִּשְׁמְעוּ וְתִתְּבוּנְנוּ מֵה שְׂאֵגִיד לָכֶם, וְתִלְמְדוּהוּ לְקִטְנִים וְלִנְשִׁים, כְּדֵי שִׁיִּקְּמוּ בְיָדֵיכֶם מֵה שֶׁחָלַשׁ מֵאֲמוּנָתְכֶם וְנִפְסַד, וְתִתְּחַזַּק בְּנַפְשְׁכֶם הָאֲמֹת אֲשֶׁר לֹא תִסּוּר. וְהוּא, שִׁזּוֹ הִיא תּוֹרַת ה' הָאֲמִתִּית הַנְּתוּנָה לָנוּ עַל יְדֵי אֲדוֹן כָּל הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים

וְהָאֲחֵרוֹנִים, אֲשֶׁר הִבְדִּילָנוּ ה' בְּה מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, כְּאָמְרוּ: "רַק בְּאַבְרָהָיִךְ חֶשֶׁק ה' לֹאֲהַבָּה אוֹתָם, וַיִּבְחַר בְּזָרְעָם אַחֲרֵיהֶם בְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים" (דברים י, טו). וְלֹא הָיָה זֶה בְּעִבּוּר שֶׁהֵינּוּ רְאוּיִים אֵלָיו, רַק מִחֲסְדֵי ה' עֲלֵינוּ, בְּגִלְל מֵה שֶׁקָּדַם לְאֲבוֹתֵינוּ מִיִּדְעֵתוֹ וְעִבּוּדוֹתוֹ, כְּאָמְרוּ יְתַעֲלָה: "לֹא מְרַבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חֶשֶׁק ה' בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם, כִּי אַתֶּם הַמְעֻט מִכָּל הָעַמִּים"

(שם ז, ט). וְכֹאֲשֶׁר יַחְדָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיהָ וְחֻקֶּיהָ, וְנִגְלַתָּה מֵעֲלֵתָנוּ עַל זֹלַתְנוּ בְּסִדְרֶיהָ וְעִנְיָנֶיהָ, כְּאָמְרוּ יְתַעֲלָה, מִזְכִּיר חֲסְדֵי לָנוּ: "וַיְמִי גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לוֹ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים" (שם ז, ט) - הַתְּקוּמָמוּ כָּל הָאֲמוּת עֲלֵינוּ בְּעִבּוּרָה עַל צַד קְנָאָה וְרָשָׁע, וְנִחְלָצוּ מִלְכֵי הָאָרֶץ

לְהִלָּחֵם בָּנוּ בְּגִלְלָה עַל דְּרָךְ חֲמָס וּפְשָׁע, רוֹצִים לְחַלֵּק עַל ה', וְאֵין לְחַלֵּק עֲלָיו. וְלֹא הָיָה זְמַן מֵאֶז עַד עַתָּה, שֶׁלֹּא שָׁם כָּל מְלַךְ עַז, אוֹ אִישׁ רָשָׁע מִתְּגַבֵּר, רִאשִׁית כָּל פְּנוּתָיו וְאַחֲרֵית מִצְוֹתָיו, לְסַתֵּר תּוֹרַתְנוּ וְלִנְתֹץ דְּתָנוּ בְּכַח הַזְרוּע וְתִגְבַּרְתְּ הַחֶרֶב, כְּעִמְלֶק וְסִיסְרָא וְסַנְחַרִּיב וְנְבוֹכַדְנֶצַּר וְטִיטוּס וְאַדְרִיָּנוֹס, וְזוֹלַתְם מִן הַדּוֹמִים לָהֶם. זֶהוּ הַמִּין הָאֶחָד מִשְׁנֵי הַמִּינִים אֲשֶׁר יִשְׁתַּדְּלוּ לְנִצָּח בְּהֶם הַרְצוֹן הָאֱלֹהִי.

וְהַמִּין הַשֵּׁנִי הֵם נְבוּנֵי הָאֲמוּת וְחַכְמֵיהֶן, כְּסִרְיָאֲנִים, וְהַפְּרָסִים וְהַיִּנּוּסִים, וְהֵם גַּם כֵּן מִשְׁתַּדְּלִים לְסַתֵּר הַתּוֹרָה וְלִנְתֹץ, בְּטַעֲנוֹת יַחְדָּשׁוּ בְּהֵן חֲשָׁד, וּבְמַחְלָקוֹת נִצּוּחַ וְחִבְרוּן, יִשְׁתַּדְּלוּ לְסַתֵּר בְּהֵן אֵת הַדָּת וְלִמְחוֹת זָכְרָהּ, כְּאֲשֶׁר יִשְׁתַּדְּלוּ בּוֹ הַמְּתַגַּבְּרִים בְּחִרְבוֹתָם.

וְלֹא זֶה יִצְלַח וְלֹא זֶה יִצְלַח, כִּי עֲרִבוּת ה' יְתַעֲלָה שָׁמוּ קְדָמָה לָנוּ עַל יְדֵי יִשְׁעֵיהּ, שֶׁכָּל מִתְּגַבֵּר שִׁיִּשְׁתַּדֵּל לְנִצָּח תּוֹרַתְנוּ וּלְבַטְלָהּ בְּכָלֵי חֶרְבוֹ - יִשְׁבֵּר ה' אוֹתָם הַכָּלִים וְלֹא יִצְלִיחוּ, וְזֶה עַל צַד הַמְּשָׁל, שֶׁהַשְׁתַּדְּלוֹתוֹ לֹא תוֹעִיל, וְלֹא יִגִּיעַ אֶל רְצוֹנוֹ לְעוֹלָם. וְכֵן כָּל טוֹעֵן שִׁיִּשְׁתַּדֵּל לְבַטֵּל תּוֹרַתְנוּ - יִתֵּן ה' טַעֲנָתוֹ וַיִּבְטְלָנָה וַיִּדְחַקְנָה, וְלֹא תִתְּמִיד כְּהַתְּמִדַת טַעֲנָתוֹ. אָמַר יְתַעֲלָה, מִיְעַד טוֹב: "כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח, וְכָל לְשׁוֹן תִּקּוּם אֶתְךָ לְמִשְׁפָּט תִּרְשָׁעִי" (ישעיה נד, ז).

וְשִׁנְיָהֶם חוֹשְׁבִים שֶׁזֶה בְּנִין אֲפָשָׁר שִׁיִּתֵּן, וַיִּשְׁתַּדְּלוּ לְנִתֵּק יְסוּדוֹתָיו הַצּוֹלְלִים עַד הַמַּיִם, וְהֵם מוֹסִיפִים טֶרַח וְעִמְל - וְהַבְּנִין שֶׁאֵר בְּתַחֲלָה, וְהָאֲמֹת יִלְעִיג בְּהֶם וַיִּשְׁחַק מֵהֶם עַל הַשְׁתַּדְּלָם לְחַלְשֵׁת שְׁכָלֶם בְּמֵה שֶׁאֵין רְאוּי לְאָדָם לְהַשְׁתַּדֵּל בְּכִיּוּצָא בּוֹ. אָמַר הַנְּבִיא, מִתְּאֵר הַשְׁתַּדְּלָם וְלַעַג הָאֲמֹת בְּהֶם: "נִנְתַּקְהוּ אֵת מוֹסְרוֹתֵימּוֹ וַיִּשְׁלַיְכֵה מִמֶּנּוּ עֲבַתִּימוֹ, יוֹשֵׁב בְּשָׂמַיִם יִשְׁחַק, ה' יִלְעַג לָמוֹ" (תהלים ב, א). הַנְּה לֹא סָרְנוּ נְגוּעִים וּמְנַסִּים מִשְׁתֵּי הַכַּתּוֹת הָאֵלֶּה כָּל יְמֵי מְמִשְׁלַתְנוּ וְקִצַּת יְמֵי גְלוֹתְנוּ.

וְהַמִּין הַשֵּׁנִי הֵם נְבוּנֵי הָאֲמוּת וְחַכְמֵיהֶן, כְּסִרְיָאֲנִים, וְהַפְּרָסִים וְהַיִּנּוּסִים, וְהֵם גַּם כֵּן מִשְׁתַּדְּלִים לְסַתֵּר הַתּוֹרָה וְלִנְתֹץ, בְּטַעֲנוֹת יַחְדָּשׁוּ בְּהֵן חֲשָׁד, וּבְמַחְלָקוֹת נִצּוּחַ וְחִבְרוּן, יִשְׁתַּדְּלוּ לְסַתֵּר בְּהֵן אֵת הַדָּת וְלִמְחוֹת זָכְרָהּ, כְּאֲשֶׁר יִשְׁתַּדְּלוּ בּוֹ הַמְּתַגַּבְּרִים בְּחִרְבוֹתָם.

וְלֹא זֶה יִצְלַח וְלֹא זֶה יִצְלַח, כִּי עֲרִבוּת ה' יְתַעֲלָה שָׁמוּ קְדָמָה לָנוּ עַל יְדֵי יִשְׁעֵיהּ, שֶׁכָּל מִתְּגַבֵּר שִׁיִּשְׁתַּדֵּל לְנִצָּח תּוֹרַתְנוּ וּלְבַטְלָהּ בְּכָלֵי חֶרְבוֹ - יִשְׁבֵּר ה' אוֹתָם הַכָּלִים וְלֹא יִצְלִיחוּ, וְזֶה עַל צַד הַמְּשָׁל, שֶׁהַשְׁתַּדְּלוֹתוֹ לֹא תוֹעִיל, וְלֹא יִגִּיעַ אֶל רְצוֹנוֹ לְעוֹלָם. וְכֵן כָּל טוֹעֵן שִׁיִּשְׁתַּדֵּל לְבַטֵּל תּוֹרַתְנוּ - יִתֵּן ה' טַעֲנָתוֹ וַיִּבְטְלָנָה וַיִּדְחַקְנָה, וְלֹא תִתְּמִיד כְּהַתְּמִדַת טַעֲנָתוֹ. אָמַר יְתַעֲלָה, מִיְעַד טוֹב: "כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח, וְכָל לְשׁוֹן תִּקּוּם אֶתְךָ לְמִשְׁפָּט תִּרְשָׁעִי" (ישעיה נד, ז).

וְשִׁנְיָהֶם חוֹשְׁבִים שֶׁזֶה בְּנִין אֲפָשָׁר שִׁיִּתֵּן, וַיִּשְׁתַּדְּלוּ לְנִתֵּק יְסוּדוֹתָיו הַצּוֹלְלִים עַד הַמַּיִם, וְהֵם מוֹסִיפִים טֶרַח וְעִמְל - וְהַבְּנִין שֶׁאֵר בְּתַחֲלָה, וְהָאֲמֹת יִלְעִיג בְּהֶם וַיִּשְׁחַק מֵהֶם עַל הַשְׁתַּדְּלָם לְחַלְשֵׁת שְׁכָלֶם בְּמֵה שֶׁאֵין רְאוּי לְאָדָם לְהַשְׁתַּדֵּל בְּכִיּוּצָא בּוֹ. אָמַר הַנְּבִיא, מִתְּאֵר הַשְׁתַּדְּלָם וְלַעַג הָאֲמֹת בְּהֶם: "נִנְתַּקְהוּ אֵת מוֹסְרוֹתֵימּוֹ וַיִּשְׁלַיְכֵה מִמֶּנּוּ עֲבַתִּימוֹ, יוֹשֵׁב בְּשָׂמַיִם יִשְׁחַק, ה' יִלְעַג לָמוֹ" (תהלים ב, א). הַנְּה לֹא סָרְנוּ נְגוּעִים וּמְנַסִּים מִשְׁתֵּי הַכַּתּוֹת הָאֵלֶּה כָּל יְמֵי מְמִשְׁלַתְנוּ וְקִצַּת יְמֵי גְלוֹתְנוּ.

וְהַמִּין הַשֵּׁנִי הֵם נְבוּנֵי הָאֲמוּת וְחַכְמֵיהֶן, כְּסִרְיָאֲנִים, וְהַפְּרָסִים וְהַיִּנּוּסִים, וְהֵם גַּם כֵּן מִשְׁתַּדְּלִים לְסַתֵּר הַתּוֹרָה וְלִנְתֹץ, בְּטַעֲנוֹת יַחְדָּשׁוּ בְּהֵן חֲשָׁד, וּבְמַחְלָקוֹת נִצּוּחַ וְחִבְרוּן, יִשְׁתַּדְּלוּ לְסַתֵּר בְּהֵן אֵת הַדָּת וְלִמְחוֹת זָכְרָהּ, כְּאֲשֶׁר יִשְׁתַּדְּלוּ בּוֹ הַמְּתַגַּבְּרִים בְּחִרְבוֹתָם.

וְלֹא זֶה יִצְלַח וְלֹא זֶה יִצְלַח, כִּי עֲרִבוּת ה' יְתַעֲלָה שָׁמוּ קְדָמָה לָנוּ עַל יְדֵי יִשְׁעֵיהּ, שֶׁכָּל מִתְּגַבֵּר שִׁיִּשְׁתַּדֵּל לְנִצָּח תּוֹרַתְנוּ וּלְבַטְלָהּ בְּכָלֵי חֶרְבוֹ - יִשְׁבֵּר ה' אוֹתָם הַכָּלִים וְלֹא יִצְלִיחוּ, וְזֶה עַל צַד הַמְּשָׁל, שֶׁהַשְׁתַּדְּלוֹתוֹ לֹא תוֹעִיל, וְלֹא יִגִּיעַ אֶל רְצוֹנוֹ לְעוֹלָם. וְכֵן כָּל טוֹעֵן שִׁיִּשְׁתַּדֵּל לְבַטֵּל תּוֹרַתְנוּ - יִתֵּן ה' טַעֲנָתוֹ וַיִּבְטְלָנָה וַיִּדְחַקְנָה, וְלֹא תִתְּמִיד כְּהַתְּמִדַת טַעֲנָתוֹ. אָמַר יְתַעֲלָה, מִיְעַד טוֹב: "כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח, וְכָל לְשׁוֹן תִּקּוּם אֶתְךָ לְמִשְׁפָּט תִּרְשָׁעִי" (ישעיה נד, ז).

וְשִׁנְיָהֶם חוֹשְׁבִים שֶׁזֶה בְּנִין אֲפָשָׁר שִׁיִּתֵּן, וַיִּשְׁתַּדְּלוּ לְנִתֵּק יְסוּדוֹתָיו הַצּוֹלְלִים עַד הַמַּיִם, וְהֵם מוֹסִיפִים טֶרַח וְעִמְל - וְהַבְּנִין שֶׁאֵר בְּתַחֲלָה, וְהָאֲמֹת יִלְעִיג בְּהֶם וַיִּשְׁחַק מֵהֶם עַל הַשְׁתַּדְּלָם לְחַלְשֵׁת שְׁכָלֶם בְּמֵה שֶׁאֵין רְאוּי לְאָדָם לְהַשְׁתַּדֵּל בְּכִיּוּצָא בּוֹ. אָמַר הַנְּבִיא, מִתְּאֵר הַשְׁתַּדְּלָם וְלַעַג הָאֲמֹת בְּהֶם: "נִנְתַּקְהוּ אֵת מוֹסְרוֹתֵימּוֹ וַיִּשְׁלַיְכֵה מִמֶּנּוּ עֲבַתִּימוֹ, יוֹשֵׁב בְּשָׂמַיִם יִשְׁחַק, ה' יִלְעַג לָמוֹ" (תהלים ב, א). הַנְּה לֹא סָרְנוּ נְגוּעִים וּמְנַסִּים מִשְׁתֵּי הַכַּתּוֹת הָאֵלֶּה כָּל יְמֵי מְמִשְׁלַתְנוּ וְקִצַּת יְמֵי גְלוֹתְנוּ.

וְהַמִּין הַשֵּׁנִי הֵם נְבוּנֵי הָאֲמוּת וְחַכְמֵיהֶן, כְּסִרְיָאֲנִים, וְהַפְּרָסִים וְהַיִּנּוּסִים, וְהֵם גַּם כֵּן מִשְׁתַּדְּלִים לְסַתֵּר הַתּוֹרָה וְלִנְתֹץ, בְּטַעֲנוֹת יַחְדָּשׁוּ בְּהֵן חֲשָׁד, וּבְמַחְלָקוֹת נִצּוּחַ וְחִבְרוּן, יִשְׁתַּדְּלוּ לְסַתֵּר בְּהֵן אֵת הַדָּת וְלִמְחוֹת זָכְרָהּ, כְּאֲשֶׁר יִשְׁתַּדְּלוּ בּוֹ הַמְּתַגַּבְּרִים בְּחִרְבוֹתָם.

מֵה שֶׁקָּדַם - מֵה שֶׁהָיָה בְּעֵבֶר אֲצַל אֲבוֹתֵינוּ. וְזוֹלַתְנוּ - שֶׁאֵר הָאֲמוּת. עַל צַד - מוֹחַמַת. עֲרִבוּת ה' - ה' עֲרַב לְהַצִּילָנוּ. לֹא תִתְּמִיד - לֹא תַצְלִיחַ לְהִיּוֹת לְאוֹרֵךְ יָמִים. מִיְעַד - צוֹפֵה, מִבְּטִיחַ. נִנְתַּקְהוּ וְכוּ' - אֵלּוּ דְבָרֵי שׁוֹנֵי יִשְׂרָאֵל. לֹא סָרְנוּ - לֹא הִפְסַקְנוּ מִלְהִיּוֹת.

